

> NOTÍCIES > CONTACTA > FÉS-TE SOCI > INICI

Centre d'Estudis
Colombins

- [1. Presentació del centre](#)
- [2. Teoria catalana de Colom](#)
- [3. Luís Ulloa Cisneros](#)
- [4. Bibliografia colombina](#)
- [5. Notícies de Premsa](#)
- [6. Activitats del Centre](#)
- [7. Publicacions del Centre](#)
- [8. Fòrum](#)
- [9. Enllaços d'interès](#)

 Centre d'Estudis Colombins C/ Diputació, 276 Barcelona Tel. 93 319 80 50

Nova pàgina web del Centre d'Estudis Colombins. Ja és operativa!

ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

38

Butlletí del Centre d'Estudis Colombins

Any XIII / Núm. 38 / setembre 2006 / Preu: 2 euros

BUTLLETÍ DEL CENTRE

D'ESTUDIS COLOMBINS

ANY XIII / Núm. 38, setembre 2006

Director: Joaquim Arenas i Sampera

Secretaria de redacció:

Jaume Cañadas

Editor: Òmnium Cultural

Imprimeix: Casa Boada. Carrer Comtal, 26.

08002-Barcelona

Dipòsit Legal: B- 16689/95

NOTA

El contingut dels articles és responsabilitat dels autors no ha de coincidir necessàriament amb els principis que regeixen l'Associació.

S'autoritza la reproducció, parcial o total, dels articles publicats en aquest butlletí, sempre que s'hi faci constar la procedència. Agraïrem que se'ns fes arribar un exemplar de les publicacions on els nostres treballs hagin estat reproduïts o esmentats o fins i tot una fotocòpia que identifiqui la publicació i la data d'edició.

Sumari

Editorial

Vida del Centre

Tribuna

- **¿Dónde nació Cristóbal Colón?** Part de l'article del senyor Ricardo García Cárcel, Catedràtic d'Història Moderna de la UAB. Publicat a CLIO, revista de historia Año 5 num. 55.
- **La història contra la lògica.** Article del professor d'Història de la UAB, Ignasi Fernández Terricabras, publicat el dia 24 de maig de 2006 al diari El Periódico.

Articles

- **Una precisió, una discrepància i una possibilitat.** Per Pere Català i Roca.
- **Dona Filipa de Aviz.** Per Francesc Albardaner i Llorens.
- **De la caiguda de Constantinoble al descobriment d'Amèrica: la recerca d'una nova ruta cap a les Índies Orientals.** Per Antoni Soler i Parellada.

Bibliografia

- **Colón toledano (misterio acabado)** Per Francesc Albardaner.
- **O Codex 632.** Per Francesc Albardaner.

Editorial

Any del V Centenari de la mort de Cristòfol Colom

El Centre d'Estudis Colombins commemora l'efemèride cinc vegades centenària del traspàs del Descobridor amb un seguit d'actes que s'han desenvolupat en la seu d'institucions públiques i de gran prestigi. Igualment mereix ser esmentat l'homenatge que es feu al peu del monument a Colom a la Porta de la Pau de Barcelona, que comptà amb gran nombre de socis i de ciutadans i que es veié honorada per la presència del Sr. Carles Martí, regidor, que portava la representació del batlle de la ciutat.

També, en ocasió del Centenari, s'ha posat disposició de la ciutadania el web del Centre amb un contingut històric rigorós i amb informació sobre les activitats i publicacions de la nostra associació. Aquest número del Butlletí del Centre d'Estudis Colombins és dedicat, amb caràcter extraordinari, a commemorar la mateixa efemèride. Hem comptat amb l'interès i el suport dels socis en totes aquestes actuacions.

De les quatre conferències dictades a Cosmocaixa en col·laboració amb Rotary Club. entre els actes organitzats suara esmentats, i dels debats que s'hi van produir, se'n trauran unes conclusions que es faran públiques el dia 6 de juliol, al Cercle Equestre, al llarg d'un sopar que aplegarà personalitats del món colomí i de l'àmbit cultural en general. Les conclusions seran

publicades arreu del món on hi ha seu de Rotary Club.

La tasca del Centre s'ha distingit sempre per la constància i el rigor en els seus plantejaments. A so de tabals, no s'agafen llebres, ens recorda la dita. La recordança del Descobridor en l'avinentesa de la seva mort ha costat esforços de tota mena. Però no seran balders, perquè la circumstància ho demanava i els socis i simpatitzants s'ho mereixen.

I cal afegir encara que el món acadèmic i científic mostra el seu respecte als plantejaments del Centre, la qual cosa no vol dir que sempre hi estiguin d'acord, no cal dir-ho, però la seva actitud considerada fa que puguem ser escoltats i, en conseqüència, que la teoria catalana de la naturalesa de Colom que defensem, avanci amb prestigi entre els estudiosos de la història.

Recordarem, novament, que aquest any en fa setanta que morí Lluís de Ulloa, creador de la tesi sobre la catalanitat de Colom. Ell, que tanta feina va fer en pro del reconeixement de Colom com a ciutadà de la nació catalana, ha estat, amb els seus estudis, la guia i la primera font d'informació de tota la tasca que hem pogut desenvolupar al llarg de disset anys. I sense la seva intervenció sapient avui ben segur que no seríem on hem arribat en el coneixement i en la difusió de la relació entre gran Descobridor i els Països Catalans.

Joaquim Arenas i Sampera
President

Vida del Centre

Simposi internacional d'Eivissa 2006. "La Llengua materna de Cristòfol Colom"

Els passats dies 10, 11 i 12 d'abril es va celebrar en el recinte de la Universitat de les Illes Balears (UIB), d'Eivissa, el primer Simposi Internacional sobre la llengua materna de Colom.

En l'acte organitzat pel Departament de Cultura Consell Insular d'Eivissa i Formentera, van col·laborar, entre altres entitats, el Centre d'Estudis Colombins. El promotor i ànima del simposi va ser el nostre consoci Nito Verdera, que des de fa molts anys estudia la llengua del Descobridor i ha publicat de diferents articles sobre la qüestió.

Les investigacions sobre quina fou la llengua materna del gran navegant és de gran importància alhora d'establir els seus orígens familiars. Els únics documents que han arribat fins nosaltres suposadament escrits per Colom estan redactats en llengua castellana, excepte un petit fragment redactat en un pretès italià ple de castellanismes.

La primera conferència, "La lengua de Colón, reflejo de una vida" fou a càrrec del Dr. César Hernández Alonso de la Universitat de Valladolid. El professor Hernández, assenyala que per a analitzar la llengua de Colom cal disposar d'un coneixement important de la situació lingüística de la època. Indica que el Descobridor escrivia com parlava, en la època no hi havia normativa ni gramàtica establerta. La grafia és per oïda i la fonètica presenta una aproximació a l'andalús. En la seva escriptura es poden detectar lusismes i cultismes, acompanyant un lèxic ric; la construcció de les frases presenten pocs errors i son comprensibles. El conferenciant sosté la tesis de que el descobridor tenia una formació en italià i que el borra de la seva memòria al no necessitar-lo en la vida diària a Portugal, i va aprendre el castellà de gran perquè era la llengua de la classe alta. Indica que l'Almirall mostra unes condicions notables per a aprendre llengües. Afirmar que el castellà utilitzat per Colom presenta característiques arcaïtzants, pròpies de principis del segle XV.

La conferència presentada a continuació fou a càrrec del Dr. Josep-David Garrido i Valls, Paleògraf, Arabista i Historiador, professor de la Universitat d'Alacant. Després d'analitzar les diferències de les grafies del gòtic castellà i de l'escriptura processal castellana del segle XV i les formes humanistes catalanes, revisa alguns dels

documents autògrafs de Cristòfor Colom, com per exemple una de les cartes al seu fill Diego. En elles s'observa una clara influència de les formes dites "gòtica humanística", pròpies de l'orient peninsular en la època del descobriment, a on arriba des del sud d'Itàlia sota domini del regne catalano-aragonès, en l'època d'Alfons el Magnànim, i que no es dona en la escriptura castellana del moment. El mòdul (mida) de la lletra és petit com correspon a aquesta escriptura. Aquestes formes s'observen plenament també en la subscripció o signatura del descobridor. En canvi, segons senyala el professor Garrido, no apareix en cap escrit atribuït a Colom, aspectes d'escriptura italianitzant.

L'últim ponent de la jornada fou el professor Antoni Ferrer i Abárzuza d'Eivissa, que presentà la comunicació "Els Colom d'Eivissa, segles XIV –XVI", en la que presenta el resultat de les seves recerques en els arxius de la illa sobre les famílies d'aquest cognom entre 1397 i 1578, i que pertanyien a diferents estaments socials.

La segona jornada, s'inicià amb la ponència "Ramón Menéndez Pidal y la lengua de Cristóbal Colón", del Dr. Luciano Formisano de la universitat de Bolònia, Itàlia. Per absència del Dr. Formisano, la ponència fou llegida pel Dr. Joan Miralles de la UIB. El Dr. Formisano estableix les bases en les que s'inspirà Ramon Menéndez Pidal per a situar geogràficament la llengua del descobridor. Aquesta tesis sosté que el Descobridor havia après a escriure en castellà durant els nou anys de la seva estada a Portugal dins l'ambient lingüístic que es respirava en aquest país quan allí dominava la moda castellanitzant iniciada pel Infant Don Pedro. El professor de Bolònia afirma que "encara que varies puguin ser les corrents lingüístiques que conflueixen en el castellà de Colom, aquest quedaria aportuguesat encara perquè portuguesos són els model en els que els escrits de l'Almirall s'inspiren".

La següent comunicació fou presentada pel nostre consoci Ernest Vallhonrat i Llurba, delegat del Centre d'Estudis Colombins a Tarragona, amb el títol "Paraules catalanes en els escrits de Colom". Aquest estudiós

dedueix la catalanitat del Descobridor amb fets connexos i coherents com el cognom de Colom; el lloc d'on es deien originaris: Terra Rubra, en la Sardenya catalano-aragonesa; l'estil catalano-aragonès de la grafia dels textos autògrafs del Descobridor; les paraules catalanes emprades en els escrits de l'Almirall; la carta en català que envià a Santàngel; les seves relacions amb el català Miquel Ballester.

La ponència del Dr. Lluís de Yzaguirre i Maura, de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, "Aproximació lexicomètrica a les interferències de base fonològica en els escrits autògrafs de Cristòfor Colom", la lectura de la qual fou realitzada per Jordi Marí i Salvadó, membre del nostre centre, presenta els resultats de l'aplicació de les tècniques actuals d'anàlisi forense sobre el "corpus" de textos manuscrits consensuats com a autògrafs de Cristòfor Colom. Aquest estudi fou un encàrrec del canal de televisió Discovery Channel per al seu reportatge "Columbus, secrets from the grave", amb motiu de l'anàlisi de les restes provenien de la tomba del Descobridor a Sevilla. El tractament informàtic de les grafies dels mots emprats per Colom en els seus escrits mostra vacil·lacions, en forma de interferències i hipercorreccions, en l'ús de la "b" i la "v", i entre la "o" i la "u" en síl·laba àtona. Aquestes interferències serien pròpies d'un català de la zona oriental de Catalunya que s'esforcés en escriure castellà, descartant-se altres idiomes possibles, com el portuguès, el gallec, el provençal, el francès, el francoprovençal i el norditalià. Segons el Prof. De Yzaguirre, "mentre no es demostrï que una altra llengua podria explicar millor les interferències de base fonològica que es manifesten en els escrits autògrafs colombins d'autoria no contestada, es considera provat que el català era la llengua materna de Colom".

La quarta conferència de la jornada, fou "Consideracions a l'entorn de la tesi de Cristòfol Colom catalanoparlant de Nito Verdera", del Dr. Marià Torres i Torres, professor de l'Institut Quartó de Portmany, Eivissa.

En Nito Verdera, Diplomata en Ciències del Mar i periodista, delegat del Centre

d'Estudis Colombins a les Illes Balears i organitzador del Simposi, obrí la tercera jornada amb la ponència "Lèxic nàutic i toponímic català en els escrits de Cristòfor Colom". Presentà una versió actualitzada de la seva tesi sobre la correspondència dels toponímics donats pel Descobridor en les terres del Nou Món i els de les illes d'Eivissa.

El nostre consoci Pere Català i Roca presentà la seva comunicació "Entorn de 'Brazas', 'Hecho cabeça' i 'Ian Face'", en la que senyala el més que probable origen català de les esmentades expressions, que han confós a molts estudiosos de les escriptures de l'Almirall.

La cloenda del simposi correspongué a la Doctora Estelle Irizarry, professora emèrita de la prestigiosa universitat americana Georgetown University, de Washington, D.C. La seva ponència, titulada "Els poemes de Colom: vincles amb el seu origen i religió", mostra com la experiència poètica de Colom durant el seu període madur il·lumina qüestions religioses i d'idioma i origen. La professora troba en els escrits de Colom, tot i que escrivia en prosa, rimes internes. "Colom escrivia poemes sense saber-ho", afirma la il·lustre doctora. "La relació de Colom amb la poesia constitueix evidència addicional a què la utilització res comuna del espanyol no ve d'haver-lo après com a llengua estrangera, sinó més aviat per ser parlant nadiu d'altres idiomes ibèrics, com ha proposat amb tota lògica Nito Verdera".

Resum de la conferència del senyor Francesc Albardaner dictada el 16 de maig al Museu d'Història de Catalunya

El propassat dia 16 de maig el Sr. Francesc Albardaner, vice-president del Centre d'Estudis Colombins, va donar una conferència al Museu d'Història de Catalunya amb el títol: "Cristòfor Colom, català? Estat de la qüestió i proves genètiques d'ADN". El conferenciant va fer un breu repàs de l'origen de la teoria catalana de Colom, així com de la seva evolució al llarg del temps fins als nostres dies. Albardaner va diferenciar tres etapes :

1927-1936: L'esclat de la teoria: des de la publicació dels llibres de Lluís Ulloa fins a la seva mort i període de la guerra civil.

1940-1970: La semi-clandestinitat i irrupció de les teories mallorquinistes.

1971-2006: L'eclosió de molts estudis i publicacions sobre aquest tema, amb especial interès per la producció del documental en llengua anglesa: "Columbus, secrets from the grave" de Discovery Channel, que va difondre a tot el món la teoria de la catalanitat de Colom.

A continuació el conferenciant va admetre que els estudiosos catalans no han pogut coronar amb èxit les dues tasques més importants que els hi va encarregar Ulloa: ubicar a Colom en una família catalana del segle XV i demostrar la relació familiar d'aquesta família amb els Casanova-Colom, almiralls de França. Malgrat el buidatge sistemàtic de dades als arxius catalans, tant de Barcelona com de la resta de Catalunya i Balears no hi hagut cap possibilitat de definir amb precisió la família de l'almirall. Albardaner va dir que encara quedava feina per fer sobretot als arxius dels països valencià i del Roselló.

En contra d'aquest estat de la qüestió poc afalagador, el conferenciant va destacar la gosadia d'una publicació recentment apareguda amb el títol "Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya" de Jordi Bilbeny, que dona per aclarit tot el misteri tal i com diu la propaganda de l'Editorial Proa : "La història mai explicada, un debat històric ara resolt". L'autor identifica a Colom amb Joan Colom i Bertran i, a més, afirma que tant Filipa Moniz de Perestrello i Beatriz Enriquez de Arana, varen ser invents de la censura, i que la segona muller de Colom fou la princesa portuguesa Felipa de Coïmbra, néta del comte Jaume d'Urgell , el dissortat. El conferenciant va demostrar amb documents fefaents que les dues teories eren falses: la primera per existir dos documents que demostren de manera conclouent que Joan Colom i Bertran era mort abans del mes d'agost de l'any 1484 i, la segona, perquè cap biografia de Filipa de Aviz (també dita Filipa de Odivelas o Filipa de Lencastre) diu que "hagi prèst estat" (hagi casat o estat monja), fet que queda confirmat amb la lectura del seu testament conservat als

Arxius Nacionals de la Torre do Tombo de Lisboa.

Per contraposició a la divulgació de teories sense cap fonament ni rigor històric ni documental, el conferenciant va destacar la línia seguida pel Centre d'Estudis Colombins de buscar la col·laboració de les ciències auxiliars de la història com poden ser la paleografia, la lingüística forense i els estudis d'identificació genètica. A continuació va exposar les valuoses aportacions de Mossèn Gabriel Roura, del professor Dr. Lluís de Yzaguirre i Maura i del Doctor José Antonio Lorente Acosta en aquests tres camps respectivament. Això no vol dir que el Centre d'Estudis Colombins no continuï la seva tasca de recerca documental com actualment estant duent a terme diversos socis del Centre com els senyors Antoni Soler o Ramón Navarro.

A continuació es va obrir un interessant i calorós debat en el que també va prendre part el Sr. Antoni Soler Parellada com a descobridor del document de l'arxiu comarcal de Vilafranca del Penedès, que demostra de forma conclouent la mort de Joan Colom i Bertran abans del mes d'agost del 1484. Cal destacar les intervencions de diverses persones del públic que, malgrat la evidència de les proves presentades que desmentien les teories fantasioses del senyor Jordi Bilbeny de manera definitiva, intentaven trobar argumentacions per tal de defensar allò que ha esdevingut indefensable. El conferenciant va concloure el debat desitjant que acabessin aquests enfrontaments entre dos grups de persones interessades en el mateix tema, ja que la conseqüència final d'aquesta situació és el descrèdit total de la teoria catalana de Cristòfor Colom davant el públic general, per ja no dir, les autoritats acadèmiques.

El Centre d'Estudis Colombins ret homenatge a Cristòfor Colom en el Ve Centenari de la seva mort

Mereix ser esmentat, també, l'homenatge que es va fer a Colom a la Porta de la Pau de Barcelona, que comptà amb gran nombre de socis i de ciutadans i que es veié honorada

per la presència del Sr. Carles Martí, regidor, que portava la representació del batlle de la ciutat.

El nostre President, Sr. Joaquim Arenas, i el Sr. Carles Martí, Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

Socis del Centre d'Estudis Colombins davant la corona al peu del Monument a Colom

Necrològiques

El dia 26 de maig d'enguany, ens deixà per sempre el nostre amic i consoci Enric Òdena i Roca. La seva vida va ser presidida pel servei a Catalunya i a causa dels seus ideals es veié obligat a emprendre el camí de l'exili l'any 1939.

Mantingué, al llarg de la seva vida, una constant relació amb entitats i publicacions catalanistes. Compartí aquest afany amb el

professor Miquel i Planas, el qual fundà i col·laborà constantment amb el Butlletí dels Seminaris de Professors de la DEC, esdevingut avui la revista Escola Catalana.

Fidel a la llengua i conscient que l'idioma marca el caràcter del poble fou un perseverant treballador per assolir la seva normalitat. Va col·laborar amb el nostre Centre des d'un bon començament i hi feu aportacions tan valuoses com definir-ne el nom. El nostre record sentit per a aquest servidor, humil però eficaç, del poble català. A la seva vídua i fill el nostre condol i el desig que la memòria del marit i pare perdurin al llarg dels anys per l'exemple que ha ofert als qui el coneguérem.

Adéu, mestre

Una notícia que no per natural menys sentida, m'ha commogut, és la de la defunció el passat dia 9 de juny del senyor Antonio Rumeu d'Armes. "Entregat del tot a la Història" -deia el titular del periòdic- recordant la intensa i llarga vida universitària i intel·lectual d'aquest gran mestre canari, nascut a Santa Cruz de Tenerife l'any 1912. Antonio Rumeu d'Armes va ser director de la Reial Acadèmia de la Història en dues ocasions: des de 1986 i fins a finals de 1989 en una primera etapa, i el 1995 que va ser elegit per segona vegada. Està considerat com un dels especialistes més importants sobre el Tractat de Tordesillas.

El seu llibre "Colom a Barcelona", va ser publicat a la Ciutat Comtal el 1944 quan exercia de catedràtic d'Història d'Amèrica, a la Universitat Central. És una de les seves primeres obres i més coneguda d'entre la seva nombrosa bibliografia.

Rumeu d'Armes va publicar el 1989 el seu Estudi-Crític sobre *El Llibre Copiador de Cristóbal Colom*, conegut pels historiadors de tot el món com "El Manuscrit de Tarragona" a causa de la seva trobada en aquesta ciutat. El dit document va ser adquirit per l'Estat Espanyol a la llibreria antiquària tarragonina "La Catedral". Actualment aquest exemplar es troba dipositat a l'Arxiu General d'Índies, a Sevilla. Al setembre de 1990 Rumeu d'Armes va ser invitat pel Casino de

Tarragona (Entitat Cívico Cultural) oferint aquest una interessant conferència sobre el valor històric de les cartes trobades en la nostra ciutat, subratllant: "Cap altre text supervivent se li pot comparar, en extensió i qualitat"

Antonio en una entrevista publicada en *Diari de Tarragona* el 30 de Setembre d'aquell mateix any entre d'altres coses, va manifestar: "encara no s'ha trobat la clau mestra que aclareixi l'origen de Colom, cal esperar a veure si apareix la gran prova" -i continua - "de moment si coneixem la postura del Descobridor que no va voler declarar quina era la seva pàtria. Fins a la seva mort declarava que era estranger en el context de La Cort de Castella. Només en un document, en la Primogenitura, declara que és nascut a Gènova perquè allí vaig néixer i en ella vaig viure. Però es tracta d'un document si no espuri, si d'autenticitat dubtosa. Els seus hereus també van declarar que era genovès però, per desgràcia, ningú ha aportat una prova plena".

Un any després, el 24 de setembre de 1991 Rumeu d'Armes, invitat per l'Ajuntament de Tarragona va pronunciar al Palau Municipal la conferència "Catalans en el descobriment". Al desembre de 1993, organitzat pel "Centre d'Estudis Colombins", es va celebrar a Barcelona el I Col·loqui Internacional Colombí sobre "La llengua i l'escriptura de Colom", al qual -entre els il·lustres colombistes amb que es va comptar- no hi va faltar la sàvia paraula d'Antonio Rumeu d'Armes. Durant aquests anys han estat diverses les vegades que he visitat el benivolgut amic a la seva casa madrilenya del carrer de Velázquez, comentant els resultats que sobre les meves investigacions li enviava regularment per correu. Respecte a l'estudi biogràfic de Miguel Ballester, el marí de Tarragona amic fidel i company de Cristòfor Colom fins als seus últims anys, en una de les visites em va dir: "El que tu saps sobre Miguel Ballester, això, no ho sap ningú. Publica-ho".

Les seves paraules van ser l'impuls definitiu per escriure el meu llibre *Colom, súbdit de la Corona d'Aragó*.

Gràcies, amic.

Ernest Vallhonrat i Llurba

Nova web del Centre

La raó per la qual reproduïm a la portada la imatge de la nova web del Centre d'Estudis Colombins és per a fer saber a tots els nostres socis, que encara no ho sabien, que el portal ja és operatiu. Aquest és un nou espai de comunicació.

Pretenem que sigui un instrument útil i eficaç per a difondre millor la recerca de Colom i el món català. Convidem a tots els membres del Centre a participar en el seu contingut. L'adreça és: www.cecolom.cat

Tribuna

Sempre és convenient tenir opinions contrastades sobre un tema concret com pot ser l'origen català de Cristòfor Colom. En aquest Butlletí acompanyem dos articles de dos professors d'història de la Universitat Autònoma de Barcelona, que han aparegut a la premsa al voltant del cinquè centenari de la mort de Cristòfor Colom. Com podrà comprovar el lector, la seva visió de la qüestió és diametralment oposada de la que predomina dins de la nostra associació.

Cal que quedi ben clar, doncs, que dins de quasi bé tots els àmbits acadèmics de casa nostra, la teoria de la possible catalanitat de Colom no gaudeix de cap reconeixement, ans el contrari: és considerada com "una deleznable suposició". Els "delirios imaginativos" de Jordi Bilbeny els hi ha servit els arguments necessaris per acabar de rematar la poca credibilitat científica que des del nostre Centre d'Estudis Colombins suposàvem haver aconseguit. La situació, vista des de fora, és ben galdosa i, a més, tant els catedràtics d'història com en Bilbeny no veuen que les proves genètiques d'ADN puguin servir per a res. Vaja, que si haguéssim de fer cas a allò que ens envolta, tant des de posicions acadèmiques altives com fonamentalistes catalanes, feríem molt bé d'anar plegant la "barraca".

Ja que alguns ens critiquen des de Catalunya utilitzant la llengua castellana, nosaltres els hi repliquem allò tan bèstia de "ladran, luego cabalgamos". Llegiu i reflexioneu. Ho tenim encara molt negre. Tot està quasi per fer.

El Colón catalán, el más batallador

Part de l'article del senyor Ricardo García Cárcel, Catedràtic d'Història Moderna de la UAB. "¿Dónde nació Cristóbal Colón? Publicat a CLIO, revista de historia Año 5 num. 55.

El *Colón catalán* es el que ha dado más guerra dialéctica. La hipótesis de su origen catalán fue defendida por Luis Ulloa, un peruano que lanzó su órdago en 1927 con una biografía del almirante que popularizó al incluir una versión de ella en la *Historia Universal* del Instituto Gallach. Se basaba en conjeturas patronímicas en torno al apellido Colom (el descubridor se habría llamado Joan Colom) e intentó demostrar que su carta a Luis de Santángel estaba escrita en catalán y que habría muchos catalanismos en la lingüística colombina, así como creía patente la presunta ideología *hullista* (de Ramón Llull) de Colón. Este habría querido ocultar sus orígenes al haber sido un corsario al servicio de Renato de Anjou, enemigo de Juan II. También habría participado en una expedición danesa con rumbo a Groenlandia.

Antonio Ballesteros, en su clásica biografía de Colón (1945), pulverizó la hipótesis con argumentos irrefutables: "Tomar lo que conviene y rechazar lo desfavorable de lo contenido en las fuentes informativas, para sostener una tesis endeble sin apoyo documental alguno y a la caza de indicios que nos prueben una deleznable suposición, resulta excesivo y anticientífico". Pero la ansiedad de encontrar un Colón español se cruzó con la avidez nacionalista catalana de un Colón catalán, com demostración más palpable del ensañamiento contra los catalanes patente en su exclusión de América. Este empezaría por oscurecer la presunta realidad de que su descubridor era catalán.

Así lo afirmaron F. Carreras Candi y R. Serra Pagès en sendos artículos del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* (1927 y 1928), F. Soldevila en la *Revista de Catalunya* (1928), y R. Carreras Valls en 1931 defendió la catalanidad de Colón y Joan Cabot (dos al precio de uno). Todos sostuvieron entusiasmados la hipótesis del origen catalán de Colón, ya rechazada en el Congreso de Americanistas de Hamburgo de 1930.

No obstante, la nómina de historiadores de dudosa legitimidad científica dispuestos a abogar por la catalanidad de Colón se amplió (Bayerri, Porter, Parellada, Ferrer, Verdura) hasta desembocar en el último apóstol de la causa, Jordi Bilbeny (2006), que, además de defender

que Miquel de Cervantes era catalán, ha afirmado lo mismo respecto a Colón, con igual insistencia y fervor. Sus argumentos son puro delirio imaginativo y permiten incrementar el olimpo nacional catalán con nuevos ídolos de gran trascendencia histórica, que —al parecer— estimulan la autoestima, reafirman la identidad y, de paso, erosionan la competencia, al descargar de mitos referenciales la historia de España.

La història contra la lògica

Article del professor d'Història de la UAB, Ignasi Fernández Terricabras, publicat el dia 24 de maig de 2006 al diari El Periódico.

La prova de l'ADN, a la qual es dediquen recursos innecessaris, no demostrarà l'origen de Colom

La celebració -el maig d'aquest any- del Cinquè Centenari de la mort de Cristòfor Colom, el descobridor d'Amèrica, està donant peu a tota mena d'especulacions sobre el seu lloc de naixement. Reivindicar l'origen del cèlebre almirall sembla que s'hagi convertit en una qüestió d'honor patri per a moltes persones. En un recent programa de TV-3 es mostraven, literalment, fins i tot les pedres de les parets de la casa mallorquina en què suposadament -¡molt suposadament!- el petit Colom s'hauria recolzat per aprendre a caminar.

Fins i tot des de sectors nacionalistes s'ha reivindicat l'especificitat catalana no només de Colom, sinó de tota la colonització, com si la conquesta d'Amèrica fos un timbre de glòria nacional i no l'inici d'un episodi que, des del punt de vista moral, deixa bastant a desitjar. Diguem, abans que res, que, en termes historiogràfics, aquesta qüestió és bastant irrellevant. L'autèntic debat intel·lectual hauria d'estar centrat en les causes de l'expansió colonial i en el seu impacte tant sobre les poblacions indígenes com sobre les europees. Per les seves conclusions en aquest terreny, i no per altres aspectes anecdòtics, és el motiu pel qual el centenari de la mort de Colom serà recordat com una contribució historiogràfica important o com una ocasió perduda per avançar en el coneixement i la nostra reflexió sobre el que va suposar la presència europea a Amèrica. Però el cert és que les divagacions sobre el lloc de naixement de Cristòfor Colom no són només el divertiment erudit d'alguns diletants, sinó investigacions en les quals es gasten recursos i

publicitat que estarien més ben invertits en altres assumptes.

El laboratori d'identificació Genètica de la Universitat de Granada està analitzant mostres d'ADN de més de dos centenars de persones que porten el cognom Colom de Catalunya, València i Balears, mentre que el laboratori d'Antropologia d'una universitat romana està fent el mateix amb els Colombo de Gènova. Les dades resultants seran comparades amb l'ADN d'Hernando, fill del famós almirall. Es prenen com a punt de comparació les restes del seu fill perquè les del pare estan en molt mal estat i perquè hi ha una secular disputa sobre el lloc on vertaderament estan enterrades. D'aquí a dos mesos s'espera que es facin públics els resultats.

Què se n'espera obtenir, d'aquestes proves? Doncs sembla lògic: si en algun cas les mostres d'ADN indiquen que algun dels analitzats i també Hernando formen part de la mateixa família, es podria suposar quin va ser l'origen del descobridor. Si, per exemple, un Colom català estigués emparentat genèticament amb Hernando, es reforçaria la tesi que Cristòfor Colom (o Cristóbal Colón, com més s'estimin) era català.

Sembla lògic, sí, però no ho és. Perquè si hi apliquem la lògica, l'únic que estrictament es podria deduir d'aquesta prova és que en un moment o altre algun dels descendents de Colom es va traslladar

La genètica només permetrà saber si algun descendent de l'almirall va viure a Catalunya (o a València o a Mallorca o a Gènova...). Llevat que es pugui reconstruir l'arbre genealògic de la família afectada, pas a pas, fins al segle XV, cosa francament difícil. Ja que, perquè la investigació pugui fructificar, s'ha de partir de la base que el cognom s'ha conservat intacte en la descendència durant cinc segles i que la família no s'ha mogut del territori.

Però el que des d'un punt de vista metodològic en cap cas es pot fer és aplicar aquestes suposicions de forma retroactiva. Perquè vostè sigui, és una suposició, holandès, ningú en podrà deduir que la seva família, fa ni més ni menys que 500 anys, vivia a Holanda. Si no és que ho pot demostrar.

L'avanç de la investigació històrica es produeix analitzant documents i comparant fonts diverses que puguin suportar sense problemes l'anàlisi de la crítica textual o arqueològica, tant si parlem de Cristòfor Colom, de Leonardo da Vinci, o de Maria Magdalena. I quan aquestes fonts no existeixen, el que procedeix és continuar buscant

i, mentrestant, callar o declarar amb humilitat la nostra ignorància.

No és rigorós aventurar-se en mil conjeitures dèbilment fonamentades, presentant el que són especulacions o hipòtesis que hauran de ser confirmades de forma fefaent, com si fossin aportacions històriques contrastades. I no per què aquestes hipòtesis es revesteixin amb els últims avanços de les ciències empíriques, com l'anàlisi de l'ADN, passen a ser proves concloents.

Sobretot, és primordial, si volem conservar el crèdit de la investigació històrica, que els avanços no es produeixin en contra de la lògica que ha d'imperar en la metodologia de totes les ciències. I aquesta metodologia imposa que, sobre el que no se sap, el millor és callar.

Articles

UNA PRECISIÓ, UNA DISCREPÀNCIA I UNA POSSIBILITAT

Per Pere Català i Roca

Precisió

En el Butlletí número 36 el nostre prestigiós consoci Francesc Albardaner i Llorens desenvolupa el tema “Cristòfol Colom i Capafonts: una llegenda desconeguda” i expressa la seva dubitació raonada, respecte al text de la placa collada a la roca, a l'ermita de la Mare de Déu de l'Abellera; placa al·lusiva a Bernat Boïl, que hi diu “en aquesta cova hi féu vida d'ermità de 1484 a 1493”. Albardaner comunica, literalment: “No sabem qui ni quan va instal·lar la dita placa, però ha de fer bastant temps” i explica perquè ho creu així. Tot compartint les seves raons podem assegurar que la placa fou posada a l'Abellera fa només una quarantena d'anys, exactament el 1967; ho trobem a la pàgina 24 del llibre *Bernat Boïl, personatge polimorf* (Barcelona, 1970), per Francesc A. Miquel (pseudònim d'Eufemià Tort i Cogul); el llibre és el número 138 de la col·lecció “Episodis de la Historia” publicada per Rafael Dalmau, Editor.

Discrepància

A “El llibre vermell de l'Arboç”, transcrit per Beatriz Canellas Anoz i Rafael Conde i Delgado de Molina i editat per la Diputació de Tarragona el 1991, figuren uns “Annals (1499-1506)” dels quals retenim aquestes notícies de tipus mèdic:

“En ditas anyadas fonch huna cruell malautia de mal de Sant Ment, so és de gran dolor ab las conguntas, morian-na pochs mes no sanavan perfetament may. (...) Deu tramès altra malautia cruell que li diam mal de mudoria, so es, dins hun dia perdían lo seny e tornavan fols francés, ab dos tres dia e al més VI dias, morian. E més era dita malautia ab los homas de L anys ensús, e més ab donas.”

“En lany Dsents e quatra, en noembra, pasa la ànima de la nobla persona la sanyora ragina de la casa de Castella muller del senyor rey don Farando rey d'Aragó etc., e de Castela per ocasió de la dita senyora regina; avia nom dona Ysabell; morí en Sibila, e morí per malautia de cranch ab les parts vergonyosas.”

Al meu llibre “Ferran el Catòlic, vidu i catalanote” (Barcelona, R. Dalmau ed., 2003) tinc escrit que la reina Isabel patia d'hidropèsia i finí a Medina del Campo, el dimarts 26 de novembre de 1504.

Possibilitat

A “Pinzonada contra Colom” (Quaderns d'Estudis Colombins -9-) transcrit dels “Pleitos Colombinos” VIII (Sevilla, 1964) unes declaracions que al·ludeixen el mapamundi del Papa. Recordem-ho: Martín Alonso Pinzón “para mejor saber (...) fue a Roma para sacar del mapamundi del Papa todas las regiones e provincias e ansi lo traxo todo sacado de lo qual se tomo viso”. I semblantment, “...el dicho Martín Alonso fue a Roma e traxo de alla las regiones e provincias sacado del mapamundi del Papa de un libro de lo qual tomo aviso y fueron ystrusos para la dicha navegación de las Yndias e tierras del dicho mar océano”.

És una altra llegenda, com indiquen Fabietti i diversos autors, aqueixa consulta? En tot cas, després de la publicació de l'interessant llibre de Paul Gallez *La cola del Dragón* (versió castellana: Argentina, 1990), cal admetre la possibilitat del mapamundi del Papa, car a la pàgina 158, havent-se ja estudiat l'enigmàtica

cartogràfica oriental, s'hi diu, textualment: “Los franciscanos de la Edad Media pueden haber obtenido la información en China y haberla transmitido a Roma. Estas relaciones han sido muy intensas particularmente en la época en que Montecorvino era Arzobispo. Los venecianos y florentinos ejercían un comercio muy activo con Alejandría durante la segunda mitad de la Edad Media, y podrían haberse enterado allá de informaciones antiguas conservadas más o menos en secreto.”

DONA FILIPA DE AVIZ

Per Francesc Albardaner i Llorens

Dona Filipa de Aviz, escrit a la portuguesa, no va tenir res a veure amb Cristòfor Colom, ni amb les circumstàncies immediates que el varen envoltar a Portugal. Per tant, a primera vista, no semblaria lògic ni necessari esmerçar el nostre temps i espai d'aquest butlletí en parlar d'aquesta noble dama, si no fos que un escriptor català indocumentat, i “kamikaze” alhora, ha declarat recentment que fou la verdadera segona dona, la “dona de carn i ossos”, de Cristòfor Colom i, alhora la mare de Ferran, el segon fill de Colom, considerat fins ara fill bastard de Colom i de Beatriz Enriquez de Arana. Com veieu la confusió està servida i sempre hi ha algú disposat a mantenir-la i a augmentar-la.

Dona Filipa de Aviz, nascuda a Coimbra el dia 1 de juny de l'any 1437, fou la filla petita de sis germans i germanes, fills del matrimoni de l'infant Pere de Portugal, duc de Coimbra, i de Isabel d'Urgell, filla de Jaume d'Urgell el dissortat. Filipa fou germana del Conestable de Portugal Pere, que fou un dels reis “intrusos” dels catalans, conegut com a Pere IV, durant el nefast període de la guerra civil catalana de 1462-1472. Na Filipa va quedar òrfena de pare al morir aquest en la batalla de Alfarrobeira per mor d'una sageta de ballesta tirada amb molta traça. Dona de complexió prima i feble, fou, però, una dona molt cultivada, ja que dominava diversos idiomes i va traduir i escriure diversos llibres, que foren publicats amb posterioritat a la seva mort.

Dona Filipa de Aviz fou coneguda també amb altres noms per la historiografia lusitana com Filipa de Odivelas i com Filipa de Lencastre. La primera modalitat és deguda a que Dona Filipa es va retirar al monestir de clarisses d'Odivelas a partir de l'any 1473 fins a la seva mort ocorreguda l'any 1497. La segona modalitat, com a Filipa de Lencastre, li varen posar per ser la néta de la reina de Portugal del mateix nom, Filipa de Lencastre. Fixem-nos com el topònim d'origen anglès Lancaster es va transformar en Lencastre a Portugal. Si bé aquesta homonímia pot conduir a error i a confondre a la Filipa de Lancaster, reina de Portugal, amb la Filipa d'Aviz, néta seva, això és poc probable degut a la diferència temporal de les respectives vides d'aquestes dues senyores. El que no hem trobat per enlloc en tots els abundants textos i documents que parlen d'aquesta noble dama és que fos denominada com a Felipa de Coïmbra. De tota manera, un cop llegit el llibre “Colom, Príncep de Catalunya”, on apareix la suposada maternitat de Dona Filipa, queda ben palès que el personatge que el seu autor denomina com a Felipa de Coïmbra no és altre que la nostra Dona Filipa de Aviz de la historiografia portuguesa.

80 *História Genealógica*

II O SENHOR D. PEDRO, Condestavel de Portugal, Rey de Aragaõ, de quem diremos no §. I.

III O SENHOR D. JOAõ, Duque de Coimbra, Regente de Chipre, §. II.

II A SENHORA D. ISABEL, Rainha de Portugal, nasceu no anno 1432. mulher del Rey D. Affonso V. como se verá no Cap. XI. deste livro.

II O SENHOR D. JAYME, Cardeal da Santa Igreja de Roma, §. III.

II A SENHORA D. BRITES, mulher de Adolfo, Senhor de Revestein, §. IV.

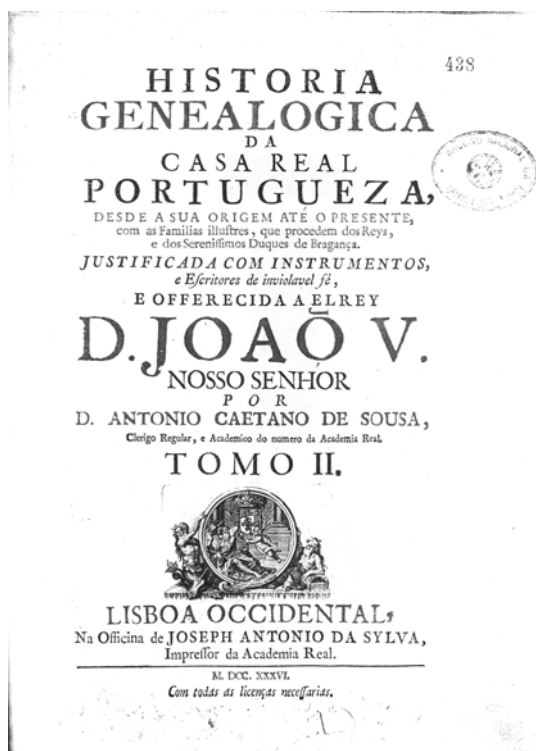
II A SENHORA D. FILIPPA DE LENCASTRE. Foylhe posto este nome em memoria de sua avò a Rainha D. Filipa, quando nasceu em Coimbra no anno de 1437. Princeza, a quem a natureza ajudada da Divina graça encheo de perfeições, de sciencia, e virtude; porque em huma, e outra exercitou a sua vida. Teve grande ufo da lingua Latina, e noticia de outras, muy versada na liçaõ da Sagrada Escritura, e dos Santos Padres, a que se dava todo o tempo, que não empregava na oraçaõ, e obras de humildade, em que replandeeo com grande edificaçaõ. Não tomou estado, e recolhendo-se no Mosteiro de Odivellas com licença do Papa Xisto IV. conservou moderado estado de casa, Capella, e criados, que pudessem fervir à decencia, e não à devida grandeza de huma Princeza. Alguns entenderaõ, que fora Religiosa professa,

Document on es llegeix “que no tomou estado”

Als lectors que puguin estar interessats en aquest personatge als adreçem a les següents obres on surt la biografia de Dona Filipa:

1 – Història Genealògica da Casa Real Portugueza; D. Antonio Caetano de Sousa; Tom II – Pàg. 80 a 84.

D'aquesta obra adjuntem una imatge del frontispici i de la primera plana de la biografia de Dona Filipa. En ella es diu ben clar que Dona Filipa “nao tomou estado”, que significa que ni va crear una “casa” al casar-se, ni, tampoc va professar com a monja.

Frontispici del llibre del Caetano de Sousa

2 – Agiologio Lusitano; tomo I, a 11 de Fevereiro; D. Jose Cardoso.

3 – Menologio Cisterciense VIII- Kal. August; D. Henriques.

Sabem, per documents catalans del període de la guerra civil, que Dona Filipa no era casada durant el període del regnat del seu germà Pere IV a Catalunya, ja que aquest rei intentava casar-la amb diferents nobles de cases europees, sobretot de França. Entre 1464 i 1466 Dona Filipa tenia entre 27 i 29 anys, que ja era una edat

molt avançada per contraure primeres núpcies en aquella època.

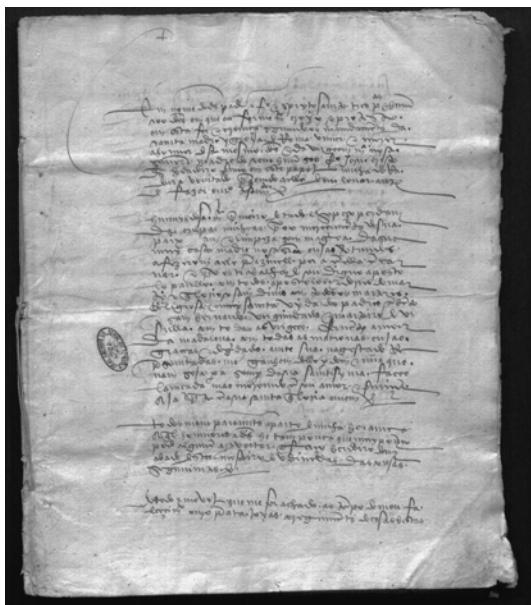
L'any 1473 dona Filipa era la destinatària d'una butlla pontificia del Papa Sixte IV, per la qual se l'autoritzava a poder-se recollir en el monestir que ella escollís per voluntat pròpia sense necessitat de professar com a monja. En aquests moments ella tenia ja 36 anys i va escollir el monestir de monges clarisses del poble de Odivelas, que és un convent molt similar al nostre convent de Pedralbes de Barcelona. No hi ha cap motiu per pensar que, fins aquest any de 1473, Dona Filipa hagués pogut coincidir físicament amb Cristòfor Colom, ja que mai va sortir de Portugal fins aquest moment.

Dona Filipa va viure en aquest monestir fins el dia de la seva mort el dia 25 de juny de l'any 1497. En algunes biografies hi ha hagut alguna confusió, ja que es va interpretar el set final dels guarismes de l'any de la seva mort com un dos o com un tres en el document del seu testament i codicil. Una lectura acurada d'aquest document no deixa dubte de que Dona Filipa el va signar el dia 19 de juliol de l'any 1497, poc abans de la seva mort. Aquest document tan important es troba guardat als Arxius Nacionals de la Torre do Tombo de Lisboa. La seva topografia exacte és “Gaveta 16 – Maço 1 – Document 15 “. Per tant Dona Filipa va morir als 60 anys.

És cert que en el llibre intítulat “A Maldição da memória do Infante Dom Pedro e as Origens dos Descobrimientos Portugueses” de l'autor Alfredo Pinheiro Marques (Publicat pel Centro de Estudos do Mar de Figueira de Foz) situa a Dona Filipa en el monestir Dos Santos de Lisboa en els anys 1471 un cop i 1481 un altre. Si bé en la primera data no tindriem cap impediment a priori per acceptar aquest fet, si que ens sembla molt estrany que aquesta asseveració sigui certa per l'any 1481, quan Dona Filipa ja feia molts anys que estava recollida al Monestir d'Odivelas. Ja que no ens ha estat possible contactar amb el Prof. Marques, hem consultat aquest extrem amb la Dra. Maria de Lurdes Rosa del departament de “Història dos Descobrimientos e da Expansao Portuguesa” de la Universidade Nova de Lisboa, i amb el Sr. Joao Paulo de Abreu Lima, membre de la Academia d'Història de Portugal, genealogista, i tots dos ens han dit que aquesta referència els hi sembla un “lapsus” del Professor Marques i que es tracta d'una inexactitud.

De tota manera, si suposem que Colom va conèixer a Dona Filipa físicament al Convent Dos Santos de Lisboa, en quin any es va produir aquest encontre? Si acceptéssim l'any 1478, Dona Filipa tenia la respectable edat de 41 anys. Si l'encontre es va produir l'any 1487, ja que el fruit d'aquest suposat encontre fou Don Fernando Colón, que suposem nascut l'any 1488, Dona Filipa tenia 50 anys. Sembla que Colom no se les buscava joves, doncs! L'any 1487, el suposat Cristòfor Colom del llibre "Colom, Príncep de Catalunya" hagués tingut l'edat de 73 anys!

Deixant de banda totes aquestes noves teories que no estan justificades per cap document en absolut i que només són història-ficció, retornem a un document ben real i molt important com és el testament i el codicil de Dona Filipa de Aviz. En aquest testament i codicil que abasta 15 pàgines, hi apareixen tota una sèrie de personatges de l'entorn de Dona Filipa com són el seus pares, el rei de Portugal, els seus capellans, el seu confessor, les dames de companyia, els patges, els seus creditors amb nom i cognoms, etc. etc.. Com ja era d'esperar no hi ha cap menció a Cristòfor Colom i tampoc hi ha cap menció a cap fill o filla seus, ni legítims ni il·legítims. Considerem que aquest document demostra de manera irrefutable i concloent que **Dona Filipa de Aviz no es va casar mai, ni va tenir mai cap fill. Ni de Cristòfor Colom ni de ningú altre.**

Primera plana del testament de Filipa d'Odivelas

Arribats a aquesta visió de conjunt de la vida de Dona Filipa de Aviz, com pot afirmar l'autor del llibre "Colom, Príncep de Catalunya" que Cristòfor Colom va casar, o va tenir una relació sexual irregular amb Dona Filipa de Aviz? De quina documentació disposa? Quines proves mèdiques, físiques o documentació especial pot aportar? Tot el seu llibre, tots els quadres genealògics que fan que Colom sigui parent de moltes cases reials europees es basen en aquest casament. Si Colom no es va casar mai amb Dona Filipa de Aviz (per ell Filipa de Coïmbra), Colom no va ser ni príncep de Catalunya, ni parent de Pere de Portugal, Duc de Coïmbra, "el que viajó las siete partidas del mundo", ni parent de cap casa reial, ni tant sols la portuguesa. Aquest llibre recentment publicat hauria d'haver estat presentat dins del gènere de "novel·la" o de "història ficció", però mai com un assaig històric, ja que no ho pot ser de cap manera. Volem expressar la nostra protesta més ferma per la manera irreflexiva i indocumentada en que l'autor d'aquest llibre ha tractat la molt noble senyora Dona Filipa de Aviz.

DE LA CAIGUDA DE CONSANTINOBLE AL DESCOBRIMENT D'AMÈRICA: LA RECERCA D'UNA NOVA RUTA CAP A LES ÍNDIES ORIENTALS

Per Antoni Soler i Parellada

L'any 1457 el cronista castellà Alonso de Palència visità Barcelona i, impressionat per aquesta ciutat, la descrigué amb les següents paraules:

"Barcelona resplendeix amb una increïble magnificència, per damunt de les altres ciutats d'Espanya". Alonso de Palència era, tanmateix, només un foraster de pas que desconeixia la magnitud de la crisi política, econòmica i social que, des de feia uns anys, s'estava congriant no només al cap i casal del Principat sinó a tot el seu territori; segons el testimoni escrit d'un mercader barceloní de la mateixa època la ciutat comtal es trobava "prop de la seva pèrdua, les riqueses decreixen i el tràfic disminueix... tant que la ciutat conserva

només un aspecte adornat, maquillat; per la resta és amenaçada de mort per la malaltia".

Un dels aspectes negatius que el mercader suara esmentat destaca és la disminució del tràfic de mercaderies. La causa principal d'aquest descens del tràfec mercantil va ser la lenta però imparable expansió de l'imperi turc al Pròxim Orient que va culminar l'any 1453 amb el setge i la subsegüent caiguda sota poder dels infidels de Constantinoble, la ciutat que l'emperador Constantí va triar per tal d'establir-hi la capital de l'Imperi Romà. Amb la caiguda de Constantinoble, la mil·lenària ruta de la seda, que des de temps immemorials havia unit la Mediterrània amb la Xina, quedava sota el control de l'imperi otomà en una conjuntura socio-econòmica molt delicada no només per Catalunya sinó també per al conjunt de l'Occident Cristià. No endebades, des de mitjans del segle XIV tot un seguit de factors d'inestabilitat, els més importants dels quals foren la pesta negra, la Guerra dels Cent Anys i el Cisma d'Occident, s'havien anat succeint els uns als altres donant lloc a una crisi d'unes dimensions mai assolides amb anterioritat. A Catalunya, la pesta negra va reduir la població d'una manera dràstica i els masos rònecs i les terres ermes es van multiplicar arreu del territori, obligant els senyors feudals a sotmetre a la condició de vassalls pagesos que abans eren lliures. D'aquesta manera quedaren fermament establerts els fonaments dels successius conflictes que, des de 1462 i fins a la sentència arbitral de Guadalupe de l'any 1486, enfrontaren la noblesa del principat amb els pagesos de remença.

La conseqüència del bloqueig de la ruta tradicional cap a l'Índia i la Xina va ser el progressiu desplaçament de l'activitat mercantil del Mediterrani cap a l'Oceà Atlàntic així com la recerca d'una ruta alternativa cap a les Índies Orientals. El Regne de Portugal fou el pioner en la recerca d'aquesta ruta i, a partir de 1416, successives expedicions sota patrocini reial van anar vorejant el litoral del continent africà, cada cop una mica més cap al sud, fins a atènyer l'extrem meridional d'aquest l'any 1488 en l'expedició sota comandament de Bartomeu Dias. No fou, tanmateix, fins el 1498 que la flota que encapçalava un

membre de la petita noblesa portuguesa anomenat Vasco da Gama, arribà a la costa del subcontinent indi tot resseguint la nova via oberta per Dias deu anys abans. Arran d'aquestes expedicions de descoberta i del posterior establiment d'algunes fortaleses al llarg de la costa del continent africà, com ara la de Sao Tome, els mercaders portuguesos per primera vegada van tenir accés directe als recursos minerals de la zona, com ara l'or, sense haver de dependre de les caravanes de beduïns i tuaregs que arribaven a Ceuta per tal de bescanviar-lo per altres productes.

D'altra banda, el flux d'esclaus negres cap a Lisboa i altres grans ciutats del litoral europeu com ara València va augmentar de manera notable al llarg d'aquests anys arran de les cada cop més sovintejades ràtzies dutes a terme per portuguesos i, quan la conjuntura política ho permetia, pels corsaris i mariners de Palos. Finalment, la descoberta, colonització i posterior introducció del conreu de la canya de sucre a l'Illa de Madeira va comportar en un període de temps molt breu que les zones que tradicionalment havien estat exportadores de sucre com ara el Regne de València, l'Illa de Sicília o el Regne de Granada esdevinguessin importadores d'aquest producte.

La presència a les ciutats de València i Barcelona de mercaders portuguesos, que s'enriquien amb la venda d'esclaus negres i d'altres productes originaris del litoral africà i de l'illa de Madeira, va esdevenir cada cop més significativa i va atreure cap a les costes atlàntiques d'Andalusia i Portugal a mercaders originaris tant del Regne de València com del Principat de Catalunya. La senyora M. Teresa Ferrer Mallol ha estudiat l'activitat comercial dels mercaders catalans a la darrera dècada del segle XV a partir del buidat sistemàtic dels manuals d'assegurances del notari de Barcelona Pere Triter, mentre que Claude Carrere va fer un estudi equivalent per a les sis primeres dècades del segle XV. De l'anàlisi comparativa de les dades donades a conèixer per aquests dos estudis se'n desprèn que mentre que per a la primera meitat del segle XV l'activitat mercantil a la zona del Mar Mediterrani representa un 80 % del total, a finals de segle aquest percentatge alguns

anys es veu reduït a només el 50 % mentre que les relacions comercials amb els ports atlàntics acaparen el 50 % restant d'operacions contractades.

D'Andalusia els catalans n'importaven, d'una banda, matèries primeres per als assaonadors i blanquers com ara els cuirs i el sumac i, de l'altra, productes alimentaris com ara l'oli, el peix salat i la tonyina. Tanmateix, per als mercaders del principat Andalusia era sobretot un "centre de distribució i reagrupament de mercaderies a través dels ports de Cadis, el Puerto de Santa María y Sanlúcar de Barrameda" ja que la tramesa de productes des del Mediterrani cap a Flandes o Anglaterra, i viceversa, no es feia directament sinó que, per tal de reduir els riscos i, de retruc, el preu de les assegurances marítimes, aquests de primer es descarregaven en algun dels ports andalusos per tal de, tot seguit, tornar a ser carregats en un altre vaixell que es dirigís cap a aquelles contrades del nord. És per aquest motiu que les companyies mercantils catalanes necessitaven un factor o gestor que vetlles pels seus interessos en terres andaluses.

De tots els mercaders catalans que tenien vincles comercials amb terres andaluses destaquen per la seva activitat els germans Viastrosa. És tot just aquesta emprenedora nissaga barcelonina la que ens il·lustra d'una manera més clara el desplaçament de l'activitat mercantil del Mediterrani a l'Atlàntic: en el seu estudi sobre la Barcelona de la primera meitat del segle XV, Claude Carrere ens innova que Pere Viastrosa, que l'any 1450 estava establert a l'illa de Rodes, "realitzà en el comerç de Llevant una fortuna extraordinària" que el situaren als primers rengles de la matrícula de mercaders. Doncs bé, tal i com es desprèn de les assegurances atorgades pels seus nebots Pere i Nicolau Viastrosa davant del notari Pere Triter al cap de només quaranta anys, el bloqueig de la ruta de les Índies Orientals arran de la caiguda de Constantinoble havia tingut com a resultat que el destí i la prosperitat econòmica d'aquesta família passés d'estar vinculat a una petita illa de l'extrem oriental de la Mar Mediterrània a estar-ho amb els ports de la riba atlàntica d'Andalusia. El mateix que

s'esdevingué amb aquesta família barcelonina es pot extrapolar al conjunt del Principat de Catalunya i dels altres territoris que integraven la Corona Catalano-Aragonesa-Valenciano-Balear: davant de la decadència de l'activitat comercial al Mediterrani arran de la presència constant dels corsaris turcs i berberiscos els funcionaris reials com ara Lluís de Santàngel, Joan de Coloma i Bernat Cabrero s'adonaren perfectament de la transcendència de l'expedició colombina a la recerca d'una ruta alternativa cap a les Índies Orientals.

És sens dubte aquest un dels motius que va impulsar el mestre racional Lluís de Santàngel, membre d'una destacada família de jueus conversos originària de Daroca i establerta a València, a avançar els diners necessaris per al viatge colomí de l'any 1492. Tanmateix, el més extraordinari de tot aquest afer és el fet que els capítols originals entre els reis catòlics i Cristòfol Colom previs a aquesta expedició, altrament coneguts com a Capitulaciones de Santa Fe, no es van registrar als llibres de la cancelleria castellana sinó a aquells de la cancelleria catalana, de la qual cosa se'n desprèn que, a desgrat d'allò que la història oficial ens ha volgut fer creure, l'empresa colombina fou, d'antuvi, considerada un afer d'interès per a la Corona Catalano-aragonesa.

No fou fins més endavant que, de primer, les butlles del papa Alexandre VIè de l'any 1493 i, després, la ferma voluntat del rei Ferran el Catòlic de concedir en exclusiva a la corona de Castella tots els beneficis que es derivessin d'aquesta empresa, van frustrar les expectatives i esforços dels seus súbdits, talment com més endavant tornaria a fer en incorporar el Regne de Navarra a la Corona Castellana.

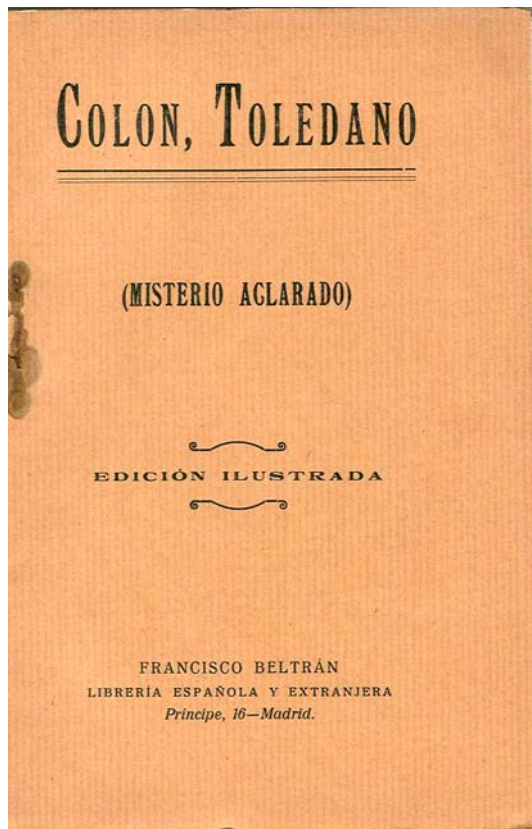

Bibliografia

CRISTÒFOL COLOM TOLEDANO

Per Francesc Albardaner i Llorens

Recentment hem trobat un fulletó ben curiós en una de les parades de llibres vells del mercat del Portal de l'Àngel de Barcelona. Du per títol “Colón , Toledano”, seguit d'un subtítol, entre parèntesi, “Misterio Aclarado”. L'autor és un tal Ventura F. López i fou escrit a Toledo al gener de l'any 1928. Ja veieu per on, com, un any després de la publicació del llibre de Luis Ulloa, el misteri sobre l'autèntica identitat de Colom ja va quedar definitivament aclarit per aquest autor. No entenem, doncs, com l'editorial Proa s'atreveix ara, l'any 2006, a anunciar el nou llibre de Jordi Bilbeny com a “La història mai explicada, un debat històric ara resolt”, si el debat històric ja va quedar resolt fa quasi bé vuitanta anys. Com el lector murri ja es pot suposar, ni en el fulletó de l'any 1928, ni en el llibre de l'any 2006, el misteri no queda resolt de cap manera i si, en canvi, els dos llibres creen nova confusió i més desorientació sobre aquest tema ja tan debatut. Les maniobres publicitàries dient

falsedats per vendre llibres amb teories més falses que “un duro sevillano” són tan velles com la humanitat.

Segons el Sr. Ventura López, Colom fou fill de l'ardiaca de Guadalajara D. Gutierre Alvarez de Toledo, germà del Duc d'Alba, ardiaca que va néixer al voltant de l'any 1420, y de Rosanna Fonterrosa, morisca de Verjafel, llogarret proper de Fontanar a les portes de Guadalajara. Segons l'autor, el nom complet del descobridor del Nou Món era Miguel Illán Fonterrosa. El pare va acabar sent “arzobispo de Toledo”, càrrec, però, que va ostentar només durant tres anys, ja que va morir en plena joventut. Si donéssim crèdit a aquesta teoria, el fill de Colom, Diego, hauria casat amb una cosina seva de la mateixa casa dels Toledo i de la Casa de Alba.

El Sr. López encara ens sorprèn més i ens diu que Colom està enterrat a l'església de San Román de Toledo i que la seva mòmia encara es conserva en una cripta! Certifica aquesta identificació, a la seva manera, dient que en el llibre de defuncions d'aquesta església hi surt una inscripció que diu “Xpus Colo...” l'any 1506. El fulletó es complementa amb quatre fotografies d'esglésies i elements arquitectònics que, segons l'autor, demostren les seves deduccions. El fulletó fa 11 x 16,5 cm, té 32 pàgines i fou imprès per Francisco Beltrán de la Librería Española y Extranjera del Carrer del Príncipe de Madrid.

No podem recomanar de cap manera la lectura d'aquest fulletó als nostres consocis des d'un punt de vista científic, ja que la metodologia històrica emprada pel Sr. Ventura López és demencial i el seu escrit està fins i tot ple de contradiccions. També intenta deduir els seus raonaments en base a un vers popular castellà de l'època, que ens ha recordat molt la tàctica seguida pel senyor Bilbeny en utilitzar una peça dramàtica castellana per convèncer-nos de que Colom va casar amb Dona Felipa de Coïmbra.

Tot i així volem comentar algunes coses que es diuen en aquest fulletó, tot començant per la seva conclusió de la pàgina 25:

“Conclusión:

Que el llamado Cristóbal Colón nació del año 1435 al 40, y se llamó Miguel Illano Fonterrosa antes de tomar el nombre con que descubrió el Nuevo Mundo, expresivo de quien la empresa le inspiraba, o sea el Espíritu Santo (Columba), **por lo que pierden el tiempo** todos los que por Colón buscan a sus ascendientes en las escrituras.....(1).

Y que como el *Fonterrosa* era el mote porque a su madre se conocía en Toledo, por ser conocidísimo el romance de la “Rosa fresca... Fonte frida”, que ha dado nombre a su antigua fuente y paseo, por eso aparece Colón en Portugal con el segundo apellido de Fonterrosa....., **el de su descrédito.....**

(1) El **mote Colón** viene de los de la Orden de la Paloma, que fundó D. Pedro Tenorio, Arzobispo de Toledo, y en prueba de que eran marinos, están las carabelas por él regaladas en el relicario de la Catedral. Como en el Tesoro, la de D^a. Mencia Enriquez, por ser hija del Almirante de su apellido: mas por ser Segovia el sitio donde se fundara la Orden realmente, por sin duda por eso se encuentra allí la casa que llaman de Colón, u originaria de los Colones.”

L'autor ens adverteix, doncs, de que estem perdent el temps tots aquells que estem buscant la família de Colom en les escriptures, ja sigui buscant en la forma catalana “Colom” o bé en la forma castellana “Colón”. Si fos veritat que el cognom Colom no fos el genuí llinatge per via paterna del descobridor del Nou Món i si, en canvi un mot o malnom, l'autor tindria molta raó. En aquest cas, tota la recerca sobre l'ADN del cromosoma “Y” d'homes contemporanis dels Països Catalans que duen com a primer cognom “Colom” fóra inútil i una evident pèrdua de temps. La reflexió és molt seria, ja que el Centre d'Estudis Colombins ha esmerçat uns esforços ingents durant tres mesos per recollir les mostres de saliva a 250 homes dels Països Catalans que duen “Colom” com a primer cognom durant els passats mesos de novembre, desembre i gener (2005-2006). De tota manera, considerem que dels resultats dels anàlisis es podrà deduir si aquest és el cas o no. Si cap de les mostres dels 250 homes analitzats dona resultats similars al codi genètic de Colom, ens haurem de començar a preguntar si Colom fou l'autèntic llinatge del descobridor.

L'autor ens sobta al dir-nos de que Colom era conegut a Portugal amb el cognom matern Fonterrosa, ja que no tenim constància de cap document que pugui avalar aquesta afirmació, però en canvi, ens impressiona el fet de que l'autor utilitzi l'expressió “*el de su descrédito.....*”, amb punts suspensius, per tal de dir-nos que la condició de ser un fill il·legítim d'un ardiaca i d'una dona morisca era un descrèdit evident per Colom. El descrèdit li ve a Colom per ser un fill il·legítim, no procreat de “legítim i carnal matrimoni” com diuen tants textos de l'època, o el descrèdit li ve per ser fill d'una mare descendent d'una família de religió no cristiana? En qualsevol cas hem de remarcar, un cop més, que un naixement irregular era molt mal vist tant al segle XV com en els anys vint del segle XX.

Nosaltres considerem que un dels motius més probables pels que Colom no va dir clarament quins eren els seus pares, va ser el de tenir un origen irregular. Si a més a més d'aquest origen, fóra d'un matrimoni convencional, Colom fou el resultat d'una relació carnal entre dues persones de religions diferents, cristià i jueva o bé cristià i morisca, la cosa encara es pot complicar molt més. Però, no fem disquisicions precipitades i continuem analitzant al “Colón, Toledano”.

Dins de la curta introducció que el Sr. Ventura López intitula com “Dos Palabras” hi ha aquests dos paràgrafs:

“Pareceria que la necesidad de remediar en lo económico tal medida, es lo que movió a España a lanzarse a la aventura de Colón; pero así y todo, nunca hubiera sido éste el encargo de llevarla a cabo siendo, como él se pinta, extranjero. ¿ Qué pasaba aquí entonces? Pues sencillamente que, miembro Colón de la nobleza primera, fue tomado por ella como instrumento contra los Reyes Católicos, que trasciende hasta la propia ejecutoria del visionario que había hecho patente su sueño:

Por Castilla y Aragón nuevo Mundo halló Colón, la cual por algo se convierte en la otra, que no tiene sentido: Por Castilla y por León nuevo Mundo halló Colón. “

En primer lloc és interessant destacar l'opinió del Sr. López de que el descobriment del Nou Món es va dur a terme per motius estrictament de necessitat econòmica, degut a la greu situació

econòmica en la que es trobaven tant Castella com Catalunya-Aragó en aquells moments. Aquesta situació es va veure encara més agreujada per la “medida” d’expulsar a tots els jueus dels regnes dels Reis Catòlics. En segon lloc, volem destacar les raons que dona l’autor per justificar el canvi de la divisa de Colom, canvi que significà l’exclusió de la corona catalano-aragonesa dels beneficis del descobriment d’Amèrica. Però, d’on treu l’autor de que la divisa original de Colom deia “Por Castilla y Aragón”? Més aviat l’autor ens vol explicar que la divisa hagués estat la que inclou els dos regnes de Castella y Aragó si no haguessin existit els grans enfrontaments entre l’alta noblesa castellana i el Rei Ferran. Sigui per casualitat o bé de retruc, el Sr. Ventura López encerta plenament en la problemàtica clau de tot el descobriment d’Amèrica i les repercussions que va produir en la situació macroeconòmica i de hegemonies entre els diferents regnes de la península ibèrica a començaments del segle XVI i, també, en les darreres desgràcies de Colom i els seus descendents.

Encara més interès considerem que té una nota i una subnota d’aquest breu escrit (Pàg. 14):

“..., por lo demás, Colón estaba desacreditado, no solo por sus andanzas (*), sino por su mismo mote Fonterrosa, por donde emparentaba con el Cardenal Mendoza (**), a quien trajo Colón el primer oro de las Indias,....”

(*) Dos cartas hay de los Reyes Católicos en el Archivo de los Duques de Medina Sidonia, en una de las cuales le mandan prender a Colón, y en la otra que devuelva a su costa a Guinea los 300 negros que allí ha capturado para vender en Sevilla. “

Deixant de banda el descrèdit que l’autor li atorga a Colom per un naixement irregular, hem de considerar ben seriosament les acusacions seves que fan de Colom un “esclavista”, un tractant d’esclaus de Guinea fins Sevilla. I ens preguntem, ben interessats i ben preocupats: existeixen realment aquestes dues cartes en l’Arxiu dels Ducs de Medina Sidonia, que demostrarien que Colom va intervenir en expedicions comercials de tracte d’esclaus negres des de la Guinea fins a Sevilla?

Des de l’any 1485 fins l’any 1492 hi ha prou temps com per que Colom hagués pres part en

expedicions a la recerca d’esclaus a Guinea sota el patrocini del Duc de Medina Sidonia. Sabem que aquest tràfec va existir, som conscients que els grans magnats andalusos hi varen participar i també sabem que els navegants de Palos de la Frontera n’eren uns habituals. Si existissin de veritat aquestes dues cartes, si es podés demostrar que Colom va participar en aquest tràfic humà, hi hauria una nova llum molt important en la vida de Colom. No només aclariria unes relacions entre Colom i el Duc de Medina Sidonia, que la historiografia tradicional d’aquest personatge sempre ha deixat en una situació de penombra, sinó que, segurament, també aportaria una nova llum de les relacions de Colom amb Palos de la Frontera i els seus homes abans de la que va tenir l’any 1492. Si acceptéssim el tràfic d’esclaus anterior, Colom hauria anat a buscar a Palos els seus companys de negocis i d’aventures esclavistes recents, per una de les quals hauria estat castigat, tant ell com la Vila de Palos, per haver continuat mercadejant amb Guinea, quan els Reis ja havien signat el pacte amb Portugal que implicava l’exclusió dels andalusos en el comerç esclavista de Guinea.

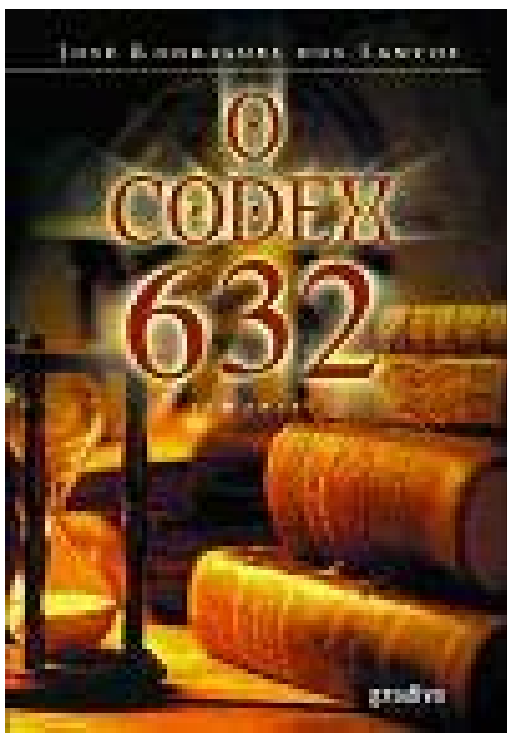
Refrenem els nostres ànims, ja que aquesta idea ens ha calat molt fons. El fulletó “Colón, Toledano” sembla autèntica història ficció i el seu autor un falsari de l’alçada d’un campanar, però, com diu un proverbi oriental “Fins i tot del llac més pudent pot florir una flor de lotus immaculada”. D’acord, la seva tesi sobre l’origen toledà de Colom és impresentable i científicament inassumible: una autèntica monstruositat! Però, i si l’autor hagués tingut accés a aquestes dues cartes de l’arxiu dels Medina Sidonia i aquestes cartes fossin reals? Tot i que el més probable és de que el Sr. Ventura López confongui aquestes cartes amb els decrets reials que obligaren a Colom a retornar els esclaus que va dur d’Amèrica per a ser venuts a Sevilla, ens quedem amb el dubte de l’existència de les dues cartes esmentades. Encoratgem als nostres consocis més actius que es puguin desplaçar als arxius de la Duquesa de Medina Sidonia que ho facin a no trigar, primer per que aquest arxiu no ha estat prou esporgat en relació a Colom i segon, perquè la troballa d’aquestes cartes ens explicaria tot un seguit de fets fonamentals en la vida del descobridor.

Nota final (18 Maig del 2006): Acabem de parlar telefònicament amb la Sra. Luisa Isabel Alvarez

de Toledo, (que és la actual propietària de l'arxiu) i ens ha negat la existència d'aquestes dues cartes en el seu arxiu, ja que considera que té perfectament localitzats tots els documents de procedència reial i que entre ells no hi figura cap carta que pugui estar relacionada amb Cristòfor Colom i el tràfic d'esclaus amb Guinea. La Sra. Luisa Isabel ens ha dit textualment : "Este autor se lo ha inventado esta mañana".

O CODEX 632

Per Francesc Albardaner i Llorens

Avui parlem, també, d'un llibre portuguès, que ja va per l'edició dissetena i porta venuts quasi bé 100.000 exemplars; es tracta, doncs, d'un èxit editorial sense precedents a Portugal: la novel·la escrita per **José Rodrigues Dos Santos** que du per títol "**O Codex 632**", editat per Gradiva.

Qui hagi llegit el "Codi da Vinci" veurà immediatament unes similituds molt grans entre aquest i el Codex 632. No volem parlar de plagis, però la trama és molt similar i només varia el misteri que es vol descobrir en un i en l'altre. Mentre que en el "Codi da

Vinci" es vol esbrinar la naturalesa del Sant Grial, al Codex 632, el misteri a esbrinar és la vera identitat de Cristòfor Colom. Tots dos llibres comencen amb l'assassinat misteriós d'un savi important que haurà de ser resolt per un prestigiós professor universitari expert en llengües antigues o mortes i en criptoanàlisi. En el nostre cas el protagonista és un tal Tomás Noronha a qui li encarrega el cas un tal Nelson Moliarti en nom d'una fundació nord-americana.

D'entrada trobem encertada l'elecció dels noms Noronha i Moliarti pels dos principals protagonistes, ja que ens recorda noms de l'entramat colombí com el Bisbe de Lisboa o el seu cunyat Miquel Muliart.

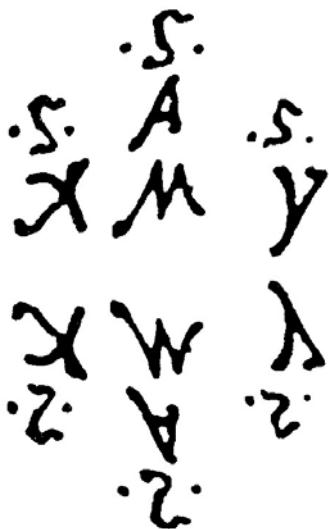
No entrarem a comentar tota la trama de la novel·la, sinó que volem destacar aquelles argumentacions més interessants o innovadores que proposa l'autor, per tal d'arribar a la seva tesi final de que Colom era un portuguès i agent al servei del rei Joan II de Portugal, tesi difosa anteriorment per altres autors. També volem destacar que José Rodrigues Dos Santos és un popular presentador de televisió i que, per poder escriure aquest llibre s'ha hagut de documentar molt bé, ja que les cites bibliogràfiques són exactes i tots els llibres que es citen al llarg de la novel·la són reals, inclòs el famós Codex 632 de Ruy de Pina. Serà veritat, doncs, el que es diu en el darrer capítol, que darrera de Dos Santos hi ha un professor universitari portuguès que no vol o no pot difondre la seva identitat?

L'autor aposta clarament per denominar al descobridor en la forma COLOM, tot dient que és una forma més propera al portuguès que no pas Colombo. Tot i que no copsem aquest matís, ja que nosaltres considerem aquest punt de manera inversa, aquesta elecció haurà servit per difondre de manera indubtable de que el nom original de l'almirall era precisament Colom. Malauradament al final del llibre s'esguerra tot, quan l'autor diu ser aquest Colom un sobrenom per afirmar que el nom autèntic de família és Colona o Colonna, o encara pitjor, Sciara Colonna. El llibre fa unes reflexions molt extenses i detallades sobre la qüestió del nom del descobridor, la qual cosa ens ha plagat força i demostra que l'autor ha llegit

les obres de Lluís Ulloa entre moltes d'altres. De tota manera l'autor deixa clara la seva posició, quan a la pàgina 416 de la versió portuguesa diu : “Colom nao era o seu verdadeiro nome mas apenas um apelido adoptivo, um...uh....disfarce. O nome original foi apagado por ele próprio.”

Aquesta darrera reflexió és molt perillosa per a nosaltres, ja que si Cristòfor Colom no era d'un llinatge Colom, tots els esforços que molts membres del Centre d'Estudis Colombins hem fet i continuem fent al estudiar els documents antics referits a famílies Colom o fer les proves d'ADN, tot hauria estat inútil i una gran pèrdua de temps. Recordem que estem parlant d'una novel·la i no de la revelació de la veritat, però les idees que poden resultar de la seva lectura mereixen una reflexió especulativa, si més no.

Sense voler explicar tot el llibre, considerem que la part més novedosa és precisament la part de la explicació cabalística de la signatura de Colom i que porta a l'autor a afirmar que Colom era un “marrano” portuguès. El protagonista, Tomàs Noronha, visita a un famós rabí jueu de Jerusalem, que li explica el significat del criptograma que Colom feia servir com a signatura. Aquesta signatura es pot llegir en dos plans o claus diferents: una cristiana i una altre jueva i molt anticristiana alhora. En un sentit revelat o cristià i un sentit ocult o jueu.

El significat cristià seria: **XS** és Xristus, **MAS** és Messies, **YS** és Jesús. El resultat de tot això fora: Sanctus, Sanctus, Altissimus, Sanctus, Xristus Messias Yesus. En sentit jueu directe seria: Shaday, Shaday, Adonai, Shaday, Yehovah maleh xessed, amb el significat: Senyor, Senyor, Deu i Senyor, Deu Ple de Gràcia. Però l'autor es permet una segona lectura en clau hebraica i cabalística de les lletres XMY, que llegides d'esquerra a dreta i consecutivament de dreta a esquerra resulta, segons l'autor, “**ymach shmo**” que voldria dir : “**Que el meu nom sigui apagat o ocult**”.

Entrant ja en matèria cabalística, el tal rabí proposa una projecció especular del criptograma de la signatura de Colom respecte a la base de les set lletres, amb la conseqüència de que les lletres es transformen en unes altres lletres de l'abecedari jueu i que formen un “arbre de la vida” reduït, que la Càbala anomena “arbre de la vida sense cap” o bé “l'home assegut”. Mitjançant aquesta inversió especular i llegint de dreta a esquerra, com en jueu, resulta la paraula “lambda, doble v baixa, i ix”, que llegit en jueu vol dir **Yeshu** i que té un significat terrible segons el rabí. Aquí l'autor explica en boca del rabí la visió que tenen els jueus de Jesucrist i que és aquesta:

“ Les llegendes judaiques representen a Jesús com un “*mamzer*”, una criatura resultant d'una relació adúltera entre una dona jueva i un legionari romà. Crist fou excomunicat per un rabí degut a un mal entès i va decidir prestar culte a ídols, apartant-se de la vertadera fe. Va estudiar màgia a Egipte, però va acabar sent derrotat pels rabins. Fou sentenciat a mort com a feticer. La deificació de Jesús pels cristians és considerada com a idolatria pels jueus. Això ens fa veure de quina manera més dolenta encaren els jueus la figura de Crist.

Això ens retorna cap a la lectura de la línia **Lambda,W,X**, que consta en la signatura criptogràfica invertida de Colom. En hebraic el nom de Jesús es pronuncia **Yeshua**. Però com als jueus no els hi agradava aquest nom, varen retirar la lletra “aleph” del final, de manera que quedés **Yeshu**. I aquesta és la lectura exacta resultant de llegir les tres lletres **Lambda,W,X** : **Yeshu**. Però aquest

nom de *Yeshu* no és un nom innocent. Es tracta d'una forma pejorativa i ofensiva de anomenar *Yeshua*, Jesús. *Yeshu* és una abreviatura molt usada pels jueus i que significa *Ymach shmo vezinchro*. Aquesta expressió significa:

Que sigui apagat el seu nom i la seva memòria “.

La conclusió del rabí no pot ser més radical al afirmar que el cristià i catòlic Cristòfor Colom va col·locar en la seva signatura cabalística el nom jueu *Yeshu* tot desitjant que el nom i la memòria de Jesús fossin apagats. Justifica aquest odi a la religió cristiana pels fatídics esdeveniments provocats per la repressió de la inquisició castellana i per l'expulsió dels jueus.

Al considerar l'autor que Colom era jueu, “marrano” sefardita, no podia ser de cap manera genovès, ja que a Gènova, des del segle XII, els jueus no podien restar més de tres dies en territori genovès. Aquesta prohibició estava plenament en vigor a Gènova al segle XV. Per rematar els seus raonaments en pro d'un origen jueu de Colom, diu que hi havia una tradició dins el món jueu d'aquella època (segles XV i XVI), que feia que la paraula “genovès” fos un eufemisme per dir “jueu”. Això va començar quan per denominar un home jueu es va començar a utilitzar l'expressió “aquell home és de nació”, en el sentit de nació judaica s'entén. Però en l'època de les

persecucions religioses antisemites, molts jueus interrogats pels cristians, deien ser genovesos i, per això, quan una persona era qualificada com de “nació genovesa” ja s'entenia que era una forma irònica o discreta d'indicar que era jueva.

Us acabem de resumir un petit apartat dels moltíssims que tracta el llibre sobre la figura de Colom. No hi pot faltar, com ja era d'esperar la *Ordem do Cristo* i les seves relacions amb els templers. Colom fou doncs, noble, portuguès, “marrano” i “templar” de l'Orde de Crist, potser masses coses juntes, però que no impedeixen que aquest llibre de 547 pàgines es faci interessant i de fàcil lectura. Hi ha un detall molt bo i és que en la contratapa del llibre hi ha el correu electrònic del seu autor per tal de poder contactar amb ell i poder comentar aspectes diversos d'aquesta novel·la .

Molt recentment aquest llibre ha estat publicat en castellà per l'editorial de Barcelona **Roca Editorial** (www.rocaeditorial.com) amb el títol de “El Códice 632” (22,00 Euros). El recomanen sincerament a tots els socis del Centre d'Estudis Colombins.

